

28.5.2018

Muutosesitykset Hallituksen esitys HE 16 2018 vp**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi***18 §. Suoran valinnan palvelut.*

Pykälässä säädettäisiin suoran valinnan palveluista, joissa asiakas voisi valita palveluntuottajan ilman maakunnan osoitusta tai erillistä **maakunnan tekemää** palvelutarpeen arviointia.

37 § Sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä annettavat maakunnan liikelaitoksen palvelut

Maakunnan liikelaitoksen ja sosiaali- ja terveyskeskuksen on tehtävä yhteistyötä lähellä asiakasta tapahtuvan asiakkaiden palvelutarpeen edellyttämän sujuvan palvelun varmistamiseksi, palvelun turvallisuuden ja vaikuttavuuden kannalta tarpeettoman erillisen asioinnin vähentämiseksi ja palvelujen yhteensovittamisen helpottamiseksi. Maakunnan liikelaitos ~~voi antaa maakunnan päättämällä tavalla alueellisten palvelutarpeiden mukaisesti tuotantovastuullaan olevia muita kuin suoran valinnan palveluja sosiaali- ja terveyskeskusten yhteydessä palveluntuottajan kanssa sovittavalla tavalla.~~ Maakunnan liikelaitoksen palveluja voi antaa sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä työskentelevä ~~tai maakunnan alueella liikkuvasti työskentelevä maakunnan liikelaitoksen henkilöstö, tai niitä voidaan antaa sähköisinä palveluina tai muilla soveltuvilla tavoilla.~~

Maakunnan liikelaitoksella on oltava yksi tai useampi sosiaalityöntekijöistä, muista sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja tarpeen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä muodostettu ryhmä, joka työskentelee maakunnan päättämällä tavalla ~~maakunnan alueella~~ sosiaali- ja terveyskeskusten yhteydessä alueellisten palvelutarpeiden mukaisesti. ~~Ryhmän tehtävänä on antaa sosiaalihuollon konsultaatiopalveluja sosiaali- ja terveyskeskuksille, arvioida tarvittaessa niiden asiakkaiden palvelutarvetta maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla oleviin muihin kuin suoran valinnan palveluihin ja ohjata asiakkaat tarvittaessa hakeutumaan maakunnan liikelaitoksen palveluihin.~~

Antaessaan ja kehittäessään 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja palveluja maakunnan liikelaitoksen on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaisiin, jotka tarvitsevat laaja-alaisesti yhteen sovitettavia palveluja tai paljon palveluja tai jotka ovat erityisen tuen tarpeessa.

Suoran valinnan palveluntuottajan on annettava maakunnan liikelaitoksen henkilöstön käyttöön sen tarvitsemat toimitilat sen antaessa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja palveluja maakunnan 42 §:n nojalla asettamien ehtojen mukaisesti. Maakunta ja palveluntuottaja voivat sopia toimitilojen käyttöä koskevista tarkemmista ehdoista.

**Muutosesitys yksityiskohtaisiin perusteluihin Hallituksen esitys HE 16 2018 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja
eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

18 §. Suoran valinnan palvelut.

Pykälän 1 momentin 7 kohdassa säädettäisiin sosiaali- ja terveyskeskuksessa annettavasta sosiaalihuollon ohjauksesta ja neuvonnasta. Sosiaali- ja terveyskeskuksen tulee tarjota asiakkailleen laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön antamaa ~~yleistä~~ neuvontaa ja ohjausta, josta on säädetty sosiaalihuoltolain 6 §:ssä. Neuvonnalla autetaan ja tuetaan sosiaalihuollon asiakasta tietyssä asiassa, kun taas ohjaus on lähtökohtaisesti neuvontaa laajempaa, ja se kattaa sekä asiakkaan ohjaamisen oikean tuen ja palvelun piirin että asiakkaan palvelujen yhteensovittamista. Sosiaalihuollon ohjaus ja neuvonta muodostaa osan sitä julkisen hallintotehtävän kokonaisuutta, joka uudistuksessa annetaan osaltaan yksityisten palveluntuottajien vastuulle. Mainitun tehtävän antaminen myös yksityisten palveluntuottajien hoidettavaksi osana sosiaali- ja terveyskeskuksen palvelujen kokonaisuutta on tarkoituksenmukaista, sillä neuvonnalla on yhä keskeisempi asema sosiaali- ja terveydenhuollossa. Asiakkaan oikeuksista ja etuuksista tiedottaminen sekä palvelujen käyttöön liittyvä neuvonta ovat tärkeä osa sosiaalityötä. Myös valintojen mahdollisuuksien lisääntyminen ihmisten elämässä lisää neuvonnan tarvetta. Neuvonnalla voidaan tukea hyvinvointia edistäviä valintoja ja toimintatapoja ja sitä tulisi hoitaa tarvittaessa yhteistyössä terveydenhuollon kanssa.

(LISÄYS) Sosiaalihuollon neuvonnalla ja ohjauksella lievennetään palvelujärjestelmän hajanaisuutta. Tavoitteena on määritellä asiakkaan yksilölliset voimavarat ja arvioida alkuvaiheessa kuntoutus- ja palvelutarpeet sekä löytää tarpeisiin parhaiten vastaavat palvelut ja tukimuodot. Kyseeseen voi tulla ohjaus ja neuvonta käytettävissä olevista palveluista, niiden saamisen ehdoista sekä tukea myös palvelujen ja etuuksien hakemisessa ja käyttämisessä. Olennaista on tunnistaa asiakkaan elämäntilanne sekä hänen voimavarojensa ja toimintamahdollisuuksiensa osa-alueet. Neuvonta hyödyttää asiakkaita silloin, kun he osaavat kuvailla selkeästi millaisia tarpeita heillä on ja neuvonnan jälkeen he pystyvät myös hakeutumaan itsenäisesti palveluiden piiriin. Heidän tarpeeseensa on helppo vastata ja asiakkaat saavat selvärajaiseen ongelmaan vaikuttavaa palvelua. Monet tarvitsevat ohjausta ja tukea myös arkielämän sujumiseksi; joskus avun tarpeessa oleva asiakas on haettava kotoaan ja saatettava tarvittavien palvelujen ja toimintojen piiriin. Neuvonnan ja ohjauksen taso, työote ja intensiteetti muotoutuvat kunkin asiakkaan tarpeen ja tavoitteiden mukaan ja voi vaihdella saman asiakkaan eri asiakkuuden vaiheissa.

Sosiaali- ja terveyskeskuksiin fyysisesti sijoittuvan sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävänä olisi lisäksi tiedottaa ja informoida muuta henkilöstöä sosiaalihuoltoon liittyvistä asioista ja toimintatavoista ja siten osaltaan vahvistaa ja lisätä sosiaali- ja terveydenhuollon välistä toiminnallista integraatiota. Laillistettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ovat sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukaan sosiaalityöntekijät, sosionomit, geronomit ja kuntoutuksen ohjaajat. Oikeus toimia sosiaalityöntekijän tehtävissä koskee myös niitä henkilöitä, joille sosiaali- ja terveysministeriö on ennen 1 päivää maaliskuuta 2000 myöntänyt erivapauden toimia sosiaalityöntekijän tehtävässä.

~~Kesä~~ Pykälän 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua sosiaalihuoltolain 6 §:n mukaista ohjausta ja neuvontaa ~~ei katsota varsinaiseksi sosiaalipalveluksi, annetaan neuvontaa ja ohjausta~~ asiakkaille ilman, että palvelun antamisesta asiakkaalle olisi tehtävä hallintopäätös. Henkilöä ei myöskään määriteltäisi sosiaalihuollon asiakkaaksi.

Sosiaalihuollossa on jo nyt voimassa yleinen kirjaamisvelvollisuus ja siksi myös sote- keskuksessa on kirjattava tiedot asiakkaan palvelun toteuttamisesta tai asian hoitamisesta. Sosiaalihuollon asiakaslakia sovelletaan sosiaalihuollon kaikkiin palveluihin ja asiakasryhmiin niin julkisiin kuin yksityisiin palveluihin. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) on säännökset asiakkaan oikeudesta hyvään sosiaalihoitoon ja hyvään kohteluun ilman syrjintää. Sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa (817/2015) viitataan ammattihenkilön velvollisuuteen toiminnassaan noudattaa, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä asiakastietojen käsittelystä on säädetty.

Sosiaalihuollon asiakkuus alkaa vasta, kun henkilön hakemusta tai muulla tavoin vireille tullutta asiaa aletaan käsitellä tai kun hän on aloittanut tietyn sosiaalipalvelun käyttämisen. Maakunnan liikelaitos vastaa aina sosiaalihuollon palveluihin liittyvästä palvelutarpeen arvioinnista, asiakassuunnitelman teosta ja sen seurannasta sekä päätöksenteosta, tarvittaessa tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalihuollon palveluja saavan henkilön palvelujen ja hoidon yhteensovittamisesta vastaa liikelaitos.

Sosiaali- ja terveyskeskuksessa sosiaalihuollon ammattihenkilöt antavat ohjausta ja neuvontaa sosiaalihuollon palveluista, toimintatavoista ja sosiaaliturvasta ja ohjaavat asiakkaita tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin. Lisäksi heillä on merkittävä informatiivinen rooli sosiaalihoitoon liittyvien asioiden yleisessä tiedottamisessa niin sosiaali- ja terveyskeskuksen asiakkaille kuin henkilöstöllekin. Edellä mainitun sosiaalihuollon ammattihenkilön tulee olla 39 §:n 2 momentin perusteella sosiaali- ja terveyskeskuksen omaa **päätoimista palkattua** henkilöstöä. Tällä voidaan turvata jatkuva ja pysyvien yhteistyöraporttien muodostaminen sosiaali- ja terveyskeskuksen ja maakunnan liikelaitoksen välillä.

Asiakkaiden niin sanotun yhden luukun palvelujen turvaamiseksi maakunnan liikelaitoksen olisi **tarjottava jalkautettava** tuotantovastuullaan olevia **sosiaalihoito** palveluja sosiaali- ja terveyskeskusten **yhteydessä** 37 §:n mukaisesti. ~~Esimerkiksi maakunnan liikelaitoksen liikkuva sosiaalihoito ryhmä voisi antaa sosiaali- ja terveyskeskukselle sosiaalihoito konsultatiivisia palveluja tai tehdä palvelutarpeen arvioita liikelaitoksen tuotantovastuulla oleviin palveluihin asiakkaiden saumattomien palveluketjujen varmistamiseksi sosiaali- ja terveyskeskuksen tiloissa.~~

Asiakkaan tarvitsemat sosiaalihoito palvelut tuotetaan maakunnan liikelaitoksen toimesta. Se voi tuottaa palvelut itse, hankkia niitä ostopalveluina taikka antamalla asiakkaalle asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin.

37 §. Sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä annettavat maakunnan liikelaitoksen palvelut.

Pykälän 1 momentin mukaisesti maakunnan liikelaitoksen ja sosiaali- ja terveyskeskuksen on tehtävä yhteistyötä lähellä asiakasta tapahtuvan asiakkaiden palvelutarpeen edellyttämän sujuvan palvelun varmistamiseksi, palvelun turvallisuuden ja vaikuttavuuden kannalta tarpeettoman erillisen asioinnin vähentämiseksi ja palvelujen yhteensovittamisen helpottamiseksi. Maakunnan liikelaitos ~~voi~~ antaa maakunnan päättämällä tavalla alueellisten palvelutarpeiden mukaisesti tuotantovastuullaan olevia muita kuin suoran valinnan palveluja sosiaali- ja terveyskeskusten yhteydessä palveluntuottajan kanssa sovittavalla tavalla. Maakunta arvioisi maakunnan alueellisten palvelutarpeiden mukaisesti, mille alueille maakunnan liikelaitoksen palveluja on tarpeen viedä sosiaali- ja terveyskeskuksiin ja millaisia maakunnan liikelaitoksen palveluja sosiaali- ja terveyskeskuksissa on tarkoituksenmukaista antaa.

~~Maakunnan liikelaitoksen palveluja voi antaa sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä työskentelevä tai maakunnan alueella liikkuvasti työskentelevä maakunnan liikelaitoksen henkilöstö tai niitä voidaan antaa sähköisinä palveluina tai muilla soveltuvilla tavoilla.~~ Tarkoituksena olisi vähentää erillistä asiointia silloin, kun siihen ei ole asiakkaan hoidon tai palvelun asiakas- tai potilasturvallisuuden tai onnistumisen kannalta tarvetta. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta on depressiohoitajamalli, jossa hoitoa toteuttaa sosiaali- ja terveyskeskuksen lääkärin kanssa yhteistyössä sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä työskentelevä liikelaitoksen psykiatrinen sairaanhoitaja psykiatrian alan erikoislääkärin ohjauksessa. Pykälän 2 momentin mukaan maakunnan liikelaitoksella on oltava yksi tai useampi sosiaalityöntekijöistä, muista sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja tarvittaessa terveydenhuollon ammattihenkilöistä muodostettu ryhmä, joka työskentelee maakunnan päättämällä tavalla ~~maakunnan alueella~~ sosiaali- ja terveyskeskusten yhteydessä alueellisten palvelutarpeiden mukaisesti. Maakunta arvioisi maakunnan alueellisten palvelutarpeiden mukaisesti, mille alueille maakunnan liikelaitoksen palveluja on tarpeen viedä sosiaali- ja terveyskeskuksiin. ~~Sosiaalihuollon ryhmän tehtävänä on antaa sosiaalihuollon konsultaatiopalveluja sosiaali- ja terveyskeskukselle, arvioida tarvittaessa sosiaali- ja terveyskeskuksen asiakkaiden palvelutarvetta maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla oleviin muihin kuin suoran valinnan palveluihin ja ohjata asiakkaat tarvittaessa maakunnan liikelaitoksen palveluihin.~~ Monialainen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä muodostuva tiimi mahdollistaa maakunnan liikelaitoksen tarkoituksenmukaisten palvelujen tuomisen suoran valinnan palvelujen yhteyteen. Maakunnan liikelaitos määrittelee yksityiskohtaisemmin ryhmän kokoonpanon ja tehtävät alueellisten tarpeiden mukaan. Palvelut voitaisiin toteuttaa myös sähköisinä palveluina tai muilla soveltuvilla tavoilla.

Maakunnan liikelaitos vastaa aina sosiaalihuollon palveluihin liittyvästä palvelutarpeen arvioinnista, asiakkassuunnitelman teosta ja sen seurannasta sekä päätöksenteosta, tarvittaessa tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalihuollon palvelut tuotetaan joko liikelaitoksen omana palvelutuotantona, sen hankkimina ostopalveluina tai asiakasseteli- tai henkilökohtaisen budjetin palveluina yksityisten palveluntuottajien toimesta valinnanvapauslain säännösten ja maakunnan palvelustrategiaansa liittyvien päätösten mukaisesti. Sosiaalihuollon palveluja saavan henkilön palvelujen ja hoidon yhteensovittamisesta vastaa liikelaitos.

Sosiaali- ja terveyskeskuksessa sosiaalihuollon laillistetut ammattihenkilöt antavat 18 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisesti ohjausta ja neuvontaa sosiaalihuollon palveluista, toimintatavoista ja sosiaaliturvasta ja ohjaavat asiakkaita tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin. Lisäksi heillä on merkittävä informatiivinen rooli sosiaalihuoltoon liittyvien asioiden yleisessä tiedottamisessa niin sosiaali- ja terveyskeskuksen asiakkaille kuin henkilöstöllekin. Edellä mainitun sosiaalihuollon ammattihenkilön tulee olla sosiaali- ja terveyskeskuksen omaa päätoimista ~~palkattua~~ henkilöstöä. Tällä voidaan turvata jatkuvuus ja pysyvien yhteistyörakenteiden muodostaminen sosiaali- ja terveyskeskuksen ja maakunnan liikelaitoksen välillä.

Asiakkaiden ns. yhden luokun palvelujen turvaamiseksi maakunnan liikelaitos voi tuottaa omia palvelujaan sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä. ~~Lisäksi maakunnan liikelaitoksen liikkuvan sosiaalihuollon ryhmän tehtävänä on antaa sosiaali- ja terveyskeskukselle sosiaalihuollon konsultatiivisia palveluja ja tehdä palvelutarpeen arviointeja liikelaitoksen tuotantovastuulla oleviin palveluihin asiakkaiden saumattomien palveluketjujen varmistamiseksi sosiaali- ja terveyskeskuksen tiloissa.~~

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että antaessaan ja kehittäessään 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja palveluja maakunnan liikelaitoksen on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaisiin, jotka tarvitsevat laaja-alaisesti yhteen sovitettavia palveluja tai paljon palveluja tai jotka ovat erityisen tuen tarpeessa. Pykälän 4 momentissa säädetään, että suoran valinnan palveluntuottaja on velvollinen tarjoamaan tarpeenmukaiset tilat maakunnan liikelaitoksen sosiaali- ja terveyskeskuksissa antamille palveluille maakunnan 42 §:n perusteella asettamien ehtojen mukaisesti. Maakunta voisi asettaa suoran valinnan

palveluntuottajille 42 §:ssä tarkoitettuja ehtoja sosiaali- ja terveyskeskuksen tilojen käyttämisestä. Toimitilojen käyttöä ja esimerkiksi niiden käytöstä maksettavia korvauksista koskevista tarkemmista ehdoista voidaan sopia erikseen sosiaali- ja terveyskeskuksen ja maakunnan liikelaitoksen kesken.